

УДК 657.37+657.2.006.32 (477) (100)

ПРОБЛЕМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ З МІЖНАРОДНИМИ СТАНДАРТАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Фендик В.М.

У статті робиться акцент на створенні сприятливого середовища для функціонування системи бухгалтерського обліку. Особливий акцент зроблено на обґрунтуванні напрямків і механізмів удосконалення управління підприємствами в тому числі і з боку владних структур. Запропоновано окремі заходи щодо розвитку системи бухгалтерського обліку в ринкових умовах. У даній статті автор окреслює коло проблем організаційно-економічного характеру, розв'язання яких дасть змогу значно посилити економічну ефективність транскордонного та єврорегіонального співробітництва України.

Ключові слова: *об'єкт обліку, звітний період, організація бухгалтерського обліку, міжнародні розрахунки, гнучка організаційна схема.*

ВСТУП

Суспільний прогрес слід розглядати під різними кутами зору: сутності самого історичного процесу, розвитку і зміни конкретно історичних форм суспільної організації. Інтеграція і інтернаціоналізація мають свої особливі форми прояву в умовах різних країн і регіонів. Ці особливості є тільки специфічними формами прояву єдиної всезагальної тенденції суспільного прогресу. У даний період часу створюється взаємозв'язаний, багато в чому цілісний світ, в якому з необхідності виникають проблеми властиві розвитку людства в цілому. Несвоєчасне вирішення цих проблем призводить до того, що вони набувають характеру глобальних.

Вагомий внесок у розвиток документального оформлення господарських операцій та дослідження закономірностей впровадження та застосування здійснили Бутинець Ф.Ф.[1,2], Тесленко Н.І., Носуля А.Д., Юр'єва П.Б.[3], Івахненко С. В.[4], Васюренко О.В., Верига Ю.А., Кіндрацька Л.М .

У процесі дослідження застосовувалися такі методичні прийоми, як дедукція, аналіз і синтез, порівняння. Метою роботи стали виявлення нових підходів для подолання кризи, яка склалася в країні та світі за допомогою новітніх облікових систем. Відповідно у розділі 1 подано виклад особливості національної системи бухгалтерського обліку, у розділі 2 розглянуто міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та проблеми імплементації їх в Україні.

1 ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Національна система бухгалтерського обліку передбачає кілька підсистем:

- бухгалтерський облік господарських операцій прибуткових організацій; -бухгалтерський облік господарських операцій неприбуткових операцій; -бухгалтерський облік бюджетних установ; - бухгалтерський облік у комерційних банках; -бухгалтерський облік у державних банках; -бухгалтерський облік у страхових організаціях; -бухгалтерський облік суб'єктів господарської діяльності - фінансових посередників - консалтингових фірм.

Результатом функціонування системи бухгалтерського обліку є інформація для прийняття управлінських рішень. Тому до системи бухгалтерського обліку висувають такі вимоги: -формування джерел інформації і забезпечення її зберігання; -надання інформації в необхідних обсягах у встановлені строки; -забезпечення інформаційної комунікації між особами, які приймають рішення [1,С.20].

Дані бухгалтерського обліку є міжнародною мовою підприємців усіх рівнів. Обліковими термінами і поняттями широко оперують управлінці, власники, інвестори, банкіри, юристи, бухгалтери - всі, хто так чи інакше приймає участь у бізнесі [2,С.3].

Удосконалення, подальший розвиток і ускладнення економічних відносин викликає і необхідність зміни деяких параметрів обліку і контролю господарських процесів, інколи повної зміни облікової системи. На даному етапі тільки бухгалтерський облік у банках України відповідає міжнародним стандартам. У інших підсистемах обліку імплементація та реєстрація міжнародних стандартів обліку відбувається повільно. Бухгалтерський облік кожної з підсистем має свої особливості, що обумовлені специфікою здійснюваних господарських операцій та галузевою приналежністю суб'єкта господарювання.

При загальній уніфікації об'єктів обліку залишається різним підхід до визначення основних категорій понять бухгалтерського обліку України та Єврозону. Основними звітними періодами для всіх учасників

економічних суспільних відносин залишаються рік, квартал та місяць. Остання економічна криза демонструє нам недосконалість системи оперативного реагування на зміни в економічному середовищі на всіх рівнях. Це ставить якісно нові вимоги до організації бухгалтерського обліку на всіх рівнях і у всіх сферах економіки. Є необхідним створення гнучкої організаційної схеми організації документообігу, створення взірців документів із таким переліком обов'язкових реквізитів, наявність яких дозволила б швидше та якісніше відображати господарські процеси та явища у всій їхній різноманітності, таким чином, щоб спростити і скоротити звітний процес.

В умовах ринкових відносин посилюється роль і значення системи бухгалтерського обліку. Науково обгрунтована система бухгалтерського обліку сприяє ефективному використанню всіх ресурсів, забезпечує необхідною інформацією всі групи користувачів, сприяє поліпшенню аналізу фінансово-майнового стану підприємств та удосконалення управління тощо [3,С.6.].

Серед фінансових проблем у сфері бухгалтерського обліку господарських операцій слід виділити наступні: відсутність здатності відображення в обліку окремих господарських операцій без додаткового введення додаткових субрахунків з їх відображенням і коментарем таких дій у наказі про облікову політику підприємства; креативність бухгалтера в бухгалтерському обліку може йому зашкодити, якщо вона стосується переважно сфери оподаткування. При цьому спостерігається недостатня поінформованість про весь комплекс внутрішніх документів які регулюють діяльність представників контролюючих органів, зміни питомої ваги факторів впливу на економічні системи світу зумовили необхідність створення новітньої системи показників для аналізу економічного стану підприємства. До такої системи показників варто поставити наступні вимоги: 1.Універсальність - створена система показників має давати можливість і реальну здатність визначати перспективність напрямків здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання і робити це максимально оперативно. 2.Доступність - система економічних показників повинна бути легкою у застосуванні і давати можливість достовірно визначити найменші відхилення у діяльності суб'єкта господарювання та їх причини. 3.Оперативність - давати можливість оперативно і точно визначати наявність фінансових порушень, їх локалізацію з метою негайного припинення таких до проведення документальної перевірки. 4.На основі такої системи показників розробити нові види бухгалтерських звітів, за допомогою яких здійснити подальше спрощення та удосконалення системи органів фінансового контролю.

2 МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ПРОБЛЕМИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку розроблені з метою уніфікації правил бухгалтерського обліку та надання фінансової інформації про підприємства в усьому світі. Ці стандарти встановлюють: принципи складання та повноти інформації, що дозволяють користувачеві дійти адекватних висновків про фінансовий стан підприємства на основі аналізу звітних документів; правила обліку певних складних ситуацій, які є основою міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та розповсюджуються на такі об'єкти обліку, як амортизація, валютні операції, лізингові операції, фінансові інвестиції тощо. У кожній країні місцеві положення регулюють більшою або меншою мірою випуск фінансових звітів. Такі місцеві регулюючі положення включають стандарти бухгалтерського обліку котрі приймаються регулюючими органами та/або професійними бухгалтерськими організаціями у кожній країні.

Ніхто не заставляє переходити на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Та якщо ми хочемо залучити іноземні інвестиції в нашу економіку, ми зобов'язані, ми маємо зробити так, щоб наш іноземний інвестор в повному обсязі сприймав і розумів сфери і напрями використання своїх коштів, ефективність та доцільність використання їх, прибутковість, достатність тощо. Системою, яка може дати вичерпну відповідь на питання, що цікавлять інвестора є система бухгалтерського обліку. Це не єдина система, яка володіє такими даними, але в ній вони зосереджені у найбільш зконцентрованому вигляді.

Враховуючи попередній історичний досвід нашої країни, впроваджувати Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку в систему бухгалтерського обліку в Україні варто двома шляхами: імплементації або рецепції. Рецепція - активне пристосування норм, передбачає вільну її обробку стосовно змісту та обсягу відповідно до потреби. Імплементація - (від лат. Implere – виконувати, англ. Implementation) — встановлений державою порядок застосування норм міжнародного права на його території. Говорячи про імплементацію Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і його норм необхідно встановити, яке положення займають норми Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку відповідно до норм національної системи бухгалтерського обліку: чи можуть норми Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку змінюватись відповідно до цілей і принципів національної системи бухгалтерського обліку, але з урахуванням тих ідей, що закладені в загальний контекст Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку; чи для реалізації норм Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку потрібне прийняття національних правових актів (на думку автора статі ці два шляхи є найбільш прийнятними для України); яка саме сила надається нормам Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку - чи перевищують вони силу національного законодавства - норми прямої дії - чи ні.

На сьогоднішній день існує біля 41 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку, серед яких: №1"Подання фінансових звітів", №2"Запаси", №4"Облік амортизації",№7"Звіт про рух грошових коштів",

№8”Чистий прибуток або збиток за період, суттєві помилки та зміни в обліковій політиці” тощо [4,С.344-345]

Саме створення автоматизованих робочих місць бухгалтера та інших засобів автоматизації та комп'ютерних робіт (стосовно обробки бухгалтерських даних) дасть можливість пришвидшити темпів провадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку в Україні. Необхідно створити загальнонаціональний план рахунків бухгалтерського обліку для всіх країн відповідно до видів фінансування та сфер діяльності, при цьому створивши вичерпний перелік типових проводок за таким планом рахунків бухгалтерського обліку. Для анулювання будь-яких різнопланових трактувань господарських операцій і їх змісту між суб'єктами господарської діяльності передбачити у такому плані рахунків можливість введення додаткових субрахунків відповідно до потреб.

Бухгалтерський облік супроводжує господарську діяльність на всіх етапах її здійснення. Завершальним етапом будь-якої міжнародної економічної операції є здійснення розрахунків і платежів. Міжнародні розрахунки - це регулювання платежів за грошовими вимогами і зобов'язаннями, які пов'язані з економічними, політичними і культурними відносинами між суб'єктами господарювання і громадянами різних країн [5,С.39].

Основний спосіб їх здійснення - господарські розрахунки за допомогою банківських установ. В силу цих обставин до моменту впровадження всіх Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку на території України потрібно максимально збільшити обсяг безготівкових розрахунків по господарських операціях між усіма учасниками цивільного обороту. Найефективнішим способом подолання фінансових та облікових проблем є впровадження нової облікової системи та створення для її функціонування нової системи органів облікового контролю. На це є кілька причин: загроможденість облікового процесу документальними даними різного характеру, що отримуються із системи державних органів на протязі різного періоду часу - що впливає негативно на оперативність бухгалтерського обліку; цілий ряд даних у звітах дублюються (взаємозв'язок даних різних облікових форм); система державних органів контролю є масштабними, потребують значного фінансування. Є необхідним : розробка комплексних документів принципово нових форм для кожного виду здійснюваної господарської операції; встановлення конкретних максимальних строків на протязі яких повинні повністю оформлятися такі документи державними органами; створення нових звітних форм комплексного характеру, що сприяло б скороченню часу на їх оформлення (таблиця 1, таблиця 2).

На думку автора комплексний універсальний документ (таблиця 1) для кожного виду здійснюваної господарської операції має містити:

Преамбула: “Єдиний обліковий документ господарських операцій”; період за який він складений; назва підприємства, установи, організації, на основі даних якої він складений; адреса. Бланк має такі графи: графа 1 - номер по порядку господарської операції за відповідний період; графа 2 - дата здійснення господарської операції; графа 3 - № документа який є підтвердженням здійснення господарської операції; графа 4 - зміст господарської операції. Ця графа має складатися з двох чарунок, в яких відображається бухгалтерський запис по даній операції (запис бухгалтерської проводки по операції) та рахунок по плану рахунків бухгалтерського обліку по дебету і кредиту відповідно; графа 5 - ідентифікаційний код Єдиного державного реєстру підприємств, організацій і установ (далі ЄДРПОУ). Ця графа також складається з двох чарунок, які позначаються відповідно дебет і кредит, і в них записуються коди ЄДРПОУ юридичних осіб і ідентифікаційні коди фізичних осіб, які взяли участь у здійсненні господарських операцій.

Для Європейського Союзу відповідно бланк має містити код Єдиного Всесвітнього реєстру суб'єктів господарювання та відповідний розподіл по графам (таблиця 2); графа 6 - код економічної класифікації витрат (для бюджетних установ); графа 7 - бюджетний рахунок (при здійсненні розрахунків за податками в ній вказують відповідний бюджетний рахунок); графа 8 - код одержувача (при здійсненні розрахунків за податками в ній вказують код одержувача податку); графа 9 - код платежу (вказують код платежу при здійсненні розрахунків за податками); графа 10 — сума (вказують суму на яку здійснена господарська операція та вид валюти). В кінці документу наводяться такі дані : керівник підприємства, установи, організації, його прізвище, ім'я та по батькові і підпис; відповідальна особа, що склала документ, її прізвище, ім'я та по батькові і підпис; місце печатки і дата складання документу. Для успішного подальшого функціонування є необхідним створення Єдиного Всесвітнього реєстру суб'єктів господарювання, до складу якого входили б дані реєстрів суб'єктів господарювання країн-учасниць, а для систематизації таких даних ввести додаткову систему структурних позначень (по хронології вступу до ЄЕС або по алфавіту).

Таблиця 1 Єдиний обліковий документ господарських операцій

№ по по-р.	Дата операції	№ документа	Зміст господарської операції		Ідентифікаційний код, код ЄДРПОУ		Код економічної класифікації витрат	Бюджетний рахунок	Код одержувача	Код платежу	Сума
			Бухгалтерський запис		Д-т	К-т					Курс валюти на дату здійснення операції
			Д-т	К-т							
...											

Таблиця 2 Єдиний обліковий документ господарських операцій (ЄЕС)

№ по по-р.	Дата операції	№ документа	Зміст господарської операції		Міжнародний код, Ідентифікаційний код, код ЄВРСГ		Код економічної класифікації витрат	Бюджетний рахунок	Код одержувача	Код платежу	Сума
			Бухгалтерський запис		Д-т	К-т					Курс валюти на дату здійснення операції
			Д-т	К-т							
...											

Пропонуємо таку новітню систему органів державного контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання : центральний державний орган контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання (у місті Києві); державний орган контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання в Автономній республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі та державні органи контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання в містах з районним поділом (крім міст Києва і Севастополя); районні та міжрайонні органи контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання; місцеві органи контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання. Внутрішньо функціональний і секційний поділ відповідно до територіального принципу і принципу компетентності буде мати наступну структуру: відділ контролю повноти і правильності відображення господарських операцій НБУ та його філій; відділ контролю повноти і правильності відображення господарських операцій державних банків; відділ контролю повноти і правильності відображення господарських операцій комерційних банків, відділ контролю повноти і правильності відображення господарських операцій неприбуткових організацій, відділ контролю повноти і правильності відображення господарських операцій бюджетних установ, відділ контролю повноти і правильності відображення господарських операцій інших суб'єктів господарської діяльності.

Примірний перелік повноважень органів державного контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання:

1.Обов'язковий прийом всіх облікових документів цілодобово (позмінно). Це дасть можливість суб'єктам господарювання як вітчизняним так і іноземним брати участь у міжнародних господарських операціях з усіма учасниками (нівелюється різниця у часі).

2.Орган державного контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання самостійно формує всі необхідні звіти на основі поданих документів за допомогою типових стандартних комп'ютерних програм.

3.Сформовані звіти державний орган направляє за належністю вищестоящому органу.

4.За достовірність даних у поданих облікових документах до органів державного контролю повноти і правильності відображення господарських операцій суб'єктів господарювання несуть відповідальні особи відповідного суб'єкта господарювання.

ВИСНОВКИ

Впровадження новітньої системи документального обліку господарських процесів дасть можливість прискорити документальний оборот між суб'єктами господарської діяльності та контролюючими органами. Відпаде необхідність складання різного виду звітів, оскільки необхідні для держави звіти працівники контролюючого органу складатимуть самі. Завдяки складу граф є можливим відображення в обліку будь-яких господарських операцій у будь-якій сфері діяльності за будь-який період. Запровадження запропонованої системи органів контролю із паралельним впровадженням комп'ютерних програм дасть можливість суттєво скоротити їх теперішню персональну чисельність та спростити структурний склад, при цьому покращиться можливість контролю за діяльністю цих органів, полегшиться процес здійснення контролю за діяльністю суб'єкта господарювання. В грудні 2009року було ратифіковано Лісабонську угоду, через що виникла проблема створення облікових документів універсального типу, єдиних правил обліку господарських процесів, спільних засад здійснення господарської діяльності тощо. Автор статті вважає, що запропонована ним структура єдиного облікового документу є необхідною для впровадження на території Європейського союзу, і на території України.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Бутинець Ф.Ф., Войналович В.М., Томашевська І.Л. Організація бухгалтерського обліку: Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів/ За ред. д.е.н., проф.,заслуженого діяча науки і техніки Ф.Ф.Бутинця.- 4 вид.,доп. і переробл.- Житомир, ПП"Рута",2006.- С.20.
- 2.Організація бухгалтерського обліку: Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів /За ред. проф. заслуженого діяча науки і техніки Ф.Ф.Бутинця...,-3 вид.,доп. І переробл.- Житомир, ПП"Рута",2006.-С.3.
- 3.Тесленко Н.І., Носуля А.Д., Юр'єва П.Б. Бухгалтерський облік:навчальний посібник.-Ірпінь:Національна академія ДПС України,2004.-С.6.
- 4.Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: Навч. Посіб. -3 вид., випр. і доп. -К.Знання,2006.- С.344-345.
- 5.Руденко Л.В. Організація міжнародних кредитно-розрахункових операцій в банках: посібник К. Вид. Центр "Академія",2002.- С.39.

Фендик Володимир Михайлович, здобувач кафедри обліку і аудиту ДВНХ «Ужгородський національний університет», тел.(03122) 2-25-86, моб.тел. 0955-073072